

U SPOMEN

Alojz Štoković (Pula, 22. srpnja 1950. – Pula, 16. srpnja 2023.)

Alojz Štoković, povjesničar, kulturni radnik, političar, angažirani vjernik Katoličke Crkve, rodio se 22. srpnja 1950. godine u Puli. Osnovnu je školu završio u Fažani, sjemenišnu klasičnu gimnaziju u Pazinu, višu školu na Pedagoškoj akademiji u Puli, a Filozofski fakultet u Zagrebu, gdje je diplomirao grupu povijest-latinski 1976. godine. Prvo je radno mjesto, 1974. godine, imao u osnovnoj školi u Visokom, kraj Brezničkog Huma, gdje je predavao Povijest i Zemljopis. Potom se nakon odsluženja vojnoga roka zaposlio u Buzetu u srednjoj školi i kao vršitelj dužnosti direktora tamošnjega Narodnog sveučilišta »Augustin Vivoda«. Na toj dužnosti ostaje do kraja 1979. godine. S prvim danom 1980. godine zaposlio se u Zavodu za povijesne i društvene znanosti HAZU-a u Rijeci gdje ostaje do 1. srpnja 1987. godine kada prelazi u radnu jedinicu istoga Zavoda u Pulu.

Znanstveni stupanj magistra znanosti postigao je također na Filozofskom fakultetu u Zagrebu 16. lipnja 1987. godine, temom »Društveni odnosi u Istri od XV. do XVIII. stoljeća na primjeru bratovština«, koju je obranio pred sljedećim povjerenstvom: uz mentora prof. dr. sc. Tomislava Raukara ostala su dva člana bili prof. dr. sc. Josip Adamček i prof. dr. sc. Ivan Kampuš. Upravo će se bratovštinama – čiji su članovi (ovi čine dvije trećine!) stanovništva mletačke Istre sredinom 18. stoljeća) dobivali potrebnu i duhovnu i materijalnu pomoć – dr. Štoković sustavno baviti u seriji znanstvenih studija objavljivanih u nizu strukovnih publikacija i nakon obranjenoga magistarskog rada. Znanstveni radovi iz ove domene pozicionirali su ga kao jednoga od važnijih istraživača bratovštinskoga svijeta sjevernoistočnoga Jadrana. Iako su bratovštinska udruženja karakterizirala čitav hrvatski priobalni pojas, dr. Štoković se u geografskom smislu ograničio na izučavanje te pojave na najvećem jadranskom poluotoku. Opisana granica postavljena je i činjenicom njegova radnoga mjesta. Naime od spomenute 1980. do umirovljenja 1. rujna 2015. godine zaposlen je u Zavodu za povijesne i društvene znanosti HAZU-a Rijeka. Kako piše u vlastoručnoj biografiji, na početku karijere u Zavodu imao je radni zadatak kao »asistent istraživač razvijenog srednjeg vijeka u Istri«.

Nakon što je magistrirao, iste 1987. godine izabran je u znanstveno zvanje asistenta, a 22. travnja 2009. godine izabran je u stručno zvanje i na radno mjesto višega stručnog suradnika za znanstveno polje povijesti, što će ostati do umirovljenja.

Premda je planirao detaljnije produbiti problematiku bratovštinskih udruženja Istre, što je i marljivo nastavio činiti u kasnijim studijama, za doktorsku disertaciju izabrao je drugu tematiku. Crnogorskim etnosom u Istri Štoković se bavio više godina, počevši ga obrađivati 1990. godine, da bi 12. lipnja 2009. godine na Filozofskom fakultetu u Osijeku obranio doktorsku disertaciju naslova »Peroj – crnogorska enklava u Istri (kulturno-povijesni, jezični i tradicijski prikaz)«. Povjerenstvo za obranu disertacije bilo je u sljedećem sastavu: prof. dr. sc. Juraj Kolarić (predsjednik), prof. dr. sc. Milorad Nikčević (član) i prof. dr. sc. Slaven Bertoša (član). Ovu doktorsku disertaciju, nastalu pod mentorstvom prof. dr. sc. Milorada Nikčevića, 2012. godine objavit će kao samostalnu knjigu. Jedan od nakladnika ove knjige bio je i Državni arhiv u Pazinu.

U znanstvenom opusu dr. Štokovića zamjetno je još nekoliko tema. Apostolska vizitacija veronskoga biskupa i kasnijega kardinala Rimske Crkve Augustina Valiera (1531. – 1606.) zaokupila je njegovu pažnju u više radova u kojima se dotakao ovoga značajnog vrela informacija o katoličkoj obnovi ranoga postridentskog razdoblja.

Pitanje povijesti pojedinih crkvenih institucija i samostana također je bilo predmetom Štokovićevih raščlambi.

Štokovićev historiografski nerv nije stao u obrađivanju ranonovovjekovnih povijesnih pojava, poglavito crkveno-društvene okosnice, već se u nekoliko studija istaknuo i kao istraživač određenih pitanja novovjeke povijesti. To su bile teme iz prošlosti školstva te nasilne talijanizacije. Štokovićev stil pisanja bio je izuzetno prohodan, čitljiv, jednostavna i nepretenciozna, a njegovana hrvatskog jezika.

Osim znanstveno-istraživačkom djelatnošću, bavio se i edukacijom. Kao vanjski suradnik na Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli predavao je više kolegija na studiju povijesti. Bio je i gostujući predavač na predmetima iz crkvene povijesti pri Biskupijskom misijskom sjemeništu Redemptoris Mater u Puli. Održao je i niz pozvanih predavanja za građanstvo, kako u zemlji tako i u inozemstvu.

Na ovome ćemo mjestu istaknuti njegovo članstvo u uredničkom odboru *Vjesnika istarskoga arhiva*, koje je trajalo od 2008. godine do njegove smrti. S arhivistikom je bio povezan i kao jedan od osnivača strukovne udruge Istarskoga arhivističkog društva u travnju 2012. godine.

Štokovićevo javno djelovanje nije bilo ograničeno historiografijom. Kao zauzeti katolički laik bio je pokretač i *spiritus movens* informativno-pastoralnoga lista Župe sv. Kuzme i Damjana u Fažani, čije je rubrike učestalo sam ispunjavao poticajnim tekstualnim sadržajima i bez da ih je potpisivao. Na njegov prijedlog i njegovom brigom početkom 2000-ih župa je dobila svoje internetske stranice, čiji je bio administrator.

Štoković je dugo godina vodio Ogranak Matice hrvatske u Fažani u sklopu koje je organizirao brojne izložbe likovnih umjetnika i uredio njihove kataloge. Njegova stručna i

organizacijska prepoznatljivost dovela ga je i do izbora za predsjednika Hrvatsko-crnogorskoga društva prijateljstva »Croatica-Montenegrina«.

Na samom početku osamostaljenja Hrvatske neustrašivo i hrabro, što su njegove dobro poznate karakterne vrline, Štoković se uključio u politička zbivanja. Zamjetna je njegova političko-svjetonazorska konstanta tijekom svih godina političkoga javnog djelovanja. Naravno je bio angažiran u osnivanju nove Općine Fažana, za koju je dao ideju općinskoga grba te je djelovao u preimenovanju naziva ulica i trgova ovoga mjesta. Treba napomenuti da ga je društveni angažman, osobito tijekom Domovinskoga rata, na određeno vrijeme otuđio od historiografije te usmjerio u ona olovna vremena prema oslobađanju hrvatskoga teritorija. Naime od travnja 1994. do kraja 1995. bio je profesionalni vojnik u Hrvatskoj vojsci. Neovisno o tom razdoblju od nešto više od godinu i pol dana aktivnoga služenja u Hrvatskoj vojsci, kao i širem vrlo aktivnom društveno-političkom angažmanu, osobito ranih devedesetih godina prošloga stoljeća, Štoković, vrativši se u profesionalne vode povjesnika, koje kao da nikada nije napustio, uspješno ovjenčava svoju karijeru. Postigao je najviši akademski stupanj doktora znanosti te je nastavio gdje je prije turbulentnih 1990-ih godina stao: marno pišući o povijesti svojega šireg zavičaja i domovine.

Dr. sc. Alojz Štoković u svojoj je karijeri profesionalnoga povjesničara, baveći se temama iz društvene, crkvene i kršćanske povijesti, povijesti školstva i gospodarstva od 16. do 20. stoljeća ovoga Poluotoka, ostavio upečatljiv trag. Objavio je jednu autorsku znanstvenu monografiju, pedesetak znanstvenih radova u knjigama, zbornicima skupova i časopisima, kako u Hrvatskoj tako i u inozemstvu (Crna Gora, Italija, Sjedinjene Američke Države), ne zaboravivši pritom podastrijeti stečena znanja i znanstvene rezultate široj publici u prikladnim publikacijama. Njegov stručno-znanstveni rad i kulturno pregalaštvo te općenito javni angažman predstavljaju osebujan opus koji je preko četiri desetljeća bio plodonosno nazočan na zapadnoj granici hrvatskoga nacionalnog prostiranja. Sadašnje i buduće historiografsko proučavanje toga slojevitog prostora nužno će uključiti i vrijedne istraživačke rezultate pokojnoga dr. sc. Alojza Štokovića.

Popis radova dr. sc. Alojza Štokovića objavljenih u *Vjesniku istarskoga arhiva* (dalje: VIA):

1. *Poslovne knjige istarskih bratovština – značajni izvori za proučavanje društvene i gospodarske povijesti (jedan primjer iz Tara na Poreštini)*. U: VIA, sv. 1, 1991., str. 85 – 97.
2. *Bratovštine u središnjem dijelu Istre. (Osvrt na sadržaj i strukturu arhivske građe)*. U: VIA, svezak 2 – 3, Pazin 1994., str. 49 – 63.
3. *Statut bratovštine Presvetog Sakramenta iz Umaga 1555. g.* U: VIA, sv. 4 – 5, 1998., str. 129 – 151.
4. *Bratovština Svetog Roka iz Svetvinčenta 1619. god.* U: VIA, sv. 6 – 7, 2001., str. 93 – 106.

Elvis Orbanić